

KAJ Z DENARJEM V ČASU KRIZE?

IZHOD V SAMOSTOJNOST

Nekatere odločitve sprejmemo le malokrat v življenju.
In prihajajo leta, ko potrebujemo dobrega bančnega partnerja.

Banka Koper s študentskim paketom ponuja posojilo, poleg katerega dobiš še brezplačno vodenje osebnega računa, pametno kartico Aactiva Maestro, plačilno kartico Aactiva Visa Electron in brezplačno uporabo i-Net Banke. Vse to lahko dobiš tudi, če se odločiš za študentsko varčevanje, za povrh pa boš v tem primeru sodeloval tudi v nagradnem žrebanju.

BANKA KOPER

Z vami gledamo naprej.

JOJ! KAM BI DÉL?

Darja Kocbek, foto Borut Peterlin

Kako med krizo gospodariti z denarjem? Kaj s premoženjem v času recesije? Kako ga zaščititi in kako kljub razmeram plemenititi? Kako bo kriza vplivala na banke, zavarovalnice, sklade? Kaj z obstoječimi naložbami?

V bankah, zavarovalnicah in drugih finančnih ustanovah, kamor ljudje nalagajo svoje premoženje, imajo za vse, ki se zaradi finančne krize bojijo za svoj denar, bolj ali manj enak odgovor. Počakajo naj, svetujejo, da se razmere uredijo, naložbe naj ustrezno razpršijo, denar naj nalagajo v skladu s tveganjem, ki so ga pripravljene sprejeti. Čeprav se je v zadnjih letih predvsem zaradi visokih donosov vse več Slovencev odločilo, da del premoženja naložijo v sklade, pa večina še vedno varčuje v bankah. To kažejo podatki Banke Slovenije. Znesek vlog gospodinjstev v bankah je avgusta dosegel 12,8 milijarde evrov, kar je milijardo evrov več kot v enakem obdobju lani. Od tega je bilo 8,2 milijarde evrov vezanih

dnotenju zaradi padca delniških tečajev,« pojasnjuje TOMAŽ KOŠAK, direktor oddelka finančne stabilnosti v Banki Slovenije.

Slovenci bodo po njegovih besedah zaradi finančne krize preudarnjši, ko se bodo odločali med različnimi možnostmi tveganosti finančnih oblik. Znova bodo postala privlačnejša varčevanja v netveganih finančnih oblikah, kot so bančne vloge, obveznice in zakladne menice države.

IMATE ZNANJE ZA VARČEVANJE?

V največji banki, NLB, skušajo prepričati svoje varčevalce z rezultati poslovanja v prvih devetih mesecih. Ti kažejo, da uspešno poslušajo, posebej pa so zadovoljni prav z rastjo depozitov oziroma povečevanjem

PREDEN SE ODLOČITE, SI ODGOVORITE NA NASLEDNJA VPRAŠANJA. KAKŠNE SO MOJE FINANČNE RAZMERE? KAKŠNA JE MOJA NAKLONJENOST TVEGANJU IN KOLIKŠNO SI LAHKO PRIVOŠČIM? PREDVSEM PA: IMAM DOVOLJ ZNANJA IN IZKUŠENJ ZA VLAGANJE V ZAHTEVNEJŠE FINANČNE PRODUKTE?

vlog in 5,8 milijarde evrov prenosljivih vlog. V Sloveniji so se vloge v bankah v zadnjih štirih letih znižale za odstotno točko BDP na približno 39 odstotkov BDP, kolikor so dosegle v letu 2007.

Letos pa se zmanjšuje tudi delež finančnih naložb v investicijske sklade. Konec junija je znašal 7,4-odstotka v celotnem finančnem premoženju prebivalstva, še pred letom pa je dosegal 9,3 odstotka. »Razlog ni toliko v prestrukturiranju samih finančnih naložb kot v razvre-

različnih oblik varčevanja. V NLB svetujejo, da je dobro sredstva skladno z osebnimi dejavniki posredno ali neposredno razporediti med ključne oblike, ki so delnice, obveznice, denarne rezerve in nepremičnine. »Pri tem je zelo pomembno, da stranka spozna svoj naložbeni profil, tako da si odgovori na naslednja vprašanja: Kaj je moj varčevalni cilj? Kako dolgo želim varčevati? Kakšne so moje finančne razmere, kakšne realne zmožnosti in kaj le želje? Kakšna je moja naklonjenost tveganju in koli-

kšno si lahko privoščim? Imam dovolj znanja in izkušenj za vlaganje v zahtevnejše finančne produkte?« navajajo v NLB.

KAJ JE NAMEN VARČEVANJA?

V banki UniCredit svojim strankam zdaj ponujajo vezane vloge in različne vrste varčevalnih računov. Stranke opozarjajo, da so vse vloge v banki, ki spadajo v sistem zajamčenih vlog, v skladu z zakonom o bančništvu zajamčene. Med te vloge sodijo pogodbe o vodenju tran-

sakcijskega računa, hranilne vloge, denarni depoziti in potrdila o depozitu oziroma blagajniškem zapisu, če sta izdana kot imenski vrednostni papir. V skladu z zakonodajo so sredstva v upravljanju investicijskih skladov popolnoma ločena od sredstev družb za upravljanje, ki so v lasti bank. Poleg klasičnega varčevanja UniCredit strankam ponuja tudi varčevanje v investicijskih skladih.

»Kateri produkt je za stranko najboljši primeren, je odvisno od številnih dejavnikov in zaradi tega ni mogoče odgovoriti enoznačno. V splošnem bi stranki svetovali, naj se najprej vpraša, kakšen je namen varčevanja in kakšen cilj želi doseči ter kolikšno mero tveganja je pripravljena prevzeti. Če stranka varčuje kratkoročno, kjer je varnost pomembnejša od donosnosti, bi stranki svetovali klasično obliko varčevanja, kot je depozit ali varčevalni račun. Nasprotno bi stranki za dolgoročno varčevanje priporočali, da del sredstev naloži tudi v bolj tvegane oblike varčevanja, kjer lahko pričakuje tudi višje donose, del sredstev pa v bolj konservativne oblike produktov,« pravi ALEŠ MERKAČ iz Centra za investicijske produkte in bančno zavarovalništvo pri UniCredit Banki Slovenija.

V UniCreditu zagotavljajo, da pogoj za najem stanovanjskega kredita niso poostri, še vedno uporabljajo enake pravilnike, na podlagi katerih kredite odobravajo že več let. Kljub temu pa v zadnjem času opažajo »zmeren upad najema stanovanjskih kreditov, kar je posledica zmanjšanja poslovanja na nepremičninskem trgu.« »Iz zadnjih podatkov nepremičninskih posrednikov pa lahko razberemo, da še vedno kreditiramo visok delež pri opravljenih nepremičninskih poslih,« pravi BRANKO SPRUK iz Centra za financiranje pri UniCreditu.

ČAS ZA KONSERVATIVNOST?

NATAŠA BRUNEC, direktorica sektorja Strategija in marketing za prebi-

Lestvica obresti

V času nestabilnosti se kot ena najbolj varnih oblik nalaganja denarja kažejo depoziti pri bankah. Za primerjavo smo zbrali ponudbe vodilnih slovenskih bank za depozit v višini 10.000 evrov, vezan za obdobje enega leta. Vse obrestne mere so fiksne.

BANKA CELJE:	5,65%
NKBM:	5,60%
PROBANKA:	5,55%
HYP0:	5,55%
SKB:	5,50%
VOLKSBANK:	5,40%
ABANKA:	5,30%
BANKA KOPER:	4,90%
UNICREDIT:	4,86%
NLB:	4,61%
GORENJSKA BANKA:	4,56%
RAIFFEISEN:	4,40%

Vir: pristojne službe bank

valstvo v banki SKB, o nasvetih varčevalcem v sedanjih razmerah pravi, da so »višji donosi praviloma povezani z večjo izpostavljenostjo tveganjem«. Ker so naložbe v vrednostne papirje trenutno manj predvidljive, ocenjujejo, da je »čas močno naklonjen klasičnim bančnim produktom, torej depozitom, varčevalnim računom, tudi zaradi trenutno visokih obrestnih mer«.

»V SKB doslej nismo občutili nobenih neposrednih negativnih vplivov finančne krize, kot so jo zaznali v ZDA. SKB namreč ne opravlja nobenih poslov trgovanja z vrednostnimi papirji ali derivativi za svoj račun. Tudi poslovanje z nepremičninami je omejeno zgolj na odobravanje stanovanjskih posojil kreditno sposobnim strankam. Ker pa smo tudi banke v Sloveniji vpete v mednarodno okolje, bodo globalne tržne razmere posredno nekoliko vplivale tudi na kreditno poslovanje. Ker domače varčevanje v Sloveniji (depoziti strank v bankah) ne zadošča za financiranje celotne rasti vseh potreb zadolževanja strank (kreditni strank v bankah), tudi banke ne jemamo vire financiranja, ki se v mednarodnem finančnem okolju dražijo, kar ima vpliv na obrestne mere, po katerih banke posojamo sredstva,« pojasnjuje Nataša Brunec.

Zagotavlja tudi, da za zdaj pri posojilih v SKB ni sprememb, stranke, ki so primerno kreditno sposobne, kreditirajo v enaki meri kot vsa obdobja doslej. »Želeli bi poudariti, da je SKB že pred krizo močno poudarjala prednostni ponudbe stanovanjskih kreditov s fiksno obrestno mero. V primeru fiksne obrestne mere namreč stranka ni izpostavljena tveganjem, ki izhajajo iz sprememb obrestnih mer, ampak vnaprej ve, kolikšna obrestna

mera se uporabi pri izračunu anuitet. Tako da strankam, ki razmišljajo o najemu kredita, svetujemo, da pri odločanju upoštevajo tudi ta dejavnik,« še pove Brunčeva.

OHLAJANJE JE PRISOTNO

V zavarovalnici Triglav navajajo, da se je ohlajevanje svetovnega gospodarstva oziroma zniževanje globalnega povpraševanja začelo že v začetku letošnjega leta. Nekateri finančni analitiki so na to opozarjali že v preteklem letu. Nastale težave globalnih bančno-finančnih gigantov bodo še dodatno vplivale ter pospešile zniževanje svetovne gospodarske rasti. Eden največjih problemov, ki ga je povzročila finančna kriza, je globok padec zaupanja med samimi finančnimi ustanovami. Zaradi nezaupanja med bankami posamezne banke težko pridejo do dodatnih finančnih sredstev na medbančnem trgu. Posledica tega je dvig cene dodatnega kapitala. Otežen dostop do dodatnih virov financiranja in njihova višja cena pa hkrati vplivata tudi na zniževanje investicijskih sposobnosti podjetij, v Triglavu strankam pojasnjuje-

naložbah še dodatno znižuje, kar posledično vpliva na padanje cen vseh delnic. Nekateri delnice so celo podcenjene glede na njihovo knjigovodsko vrednost. Prav tako so poslovni temelji nekaterih podjetij trdni, vendar se zaradi vsesplošnega psihološkega momenta oziroma panike med vlagatelji ti ne odražajo v višini cene delnic omenjenih podjetij. Takšne razmere so zato ugodne za nakup in ne za prodajo delnic. Zlato pravilo investiranja je, da je treba kupovati takrat, ko je poceni,« razlagajo v Triglavu.

POMEMBNE RAZLIKE MED ZAVAROVANJI

V zavarovalnici Generali navajajo, da življenjska zavarovanja lahko v grobem ločimo na klasična življenjska in naložbena življenjska zavarovanja. Zavarovalne vsote klasičnih življenjskih zavarovanj so zajamčene in na njih finančna kriza nima vpliva, v nasprotju z naložbenimi zavarovanji, ki so odvisna od stanja na finančnem trgu. »V skupini naložbenih zavarovanj imajo naši zavarovanci na voljo več vrst skladov. Med njimi so skladi, ki ohranjajo vrednost, in skladi z garancijo izplačila premo-

ki jih ponujajo, ali jim predlagajo kakšne spremembe glede na razmere na finančnih trgih? »To je odvisno od vrste produkta. Ko govorimo o storitvah individualnega upravljanja premoženja in borznega posredovanja na domačem in tujih borznih trgih, strankam - kot je to običajno za tovrstne storitve - ne nudimo jamstev. To pa ne pomeni, da stranka nosi tveganje morebitnega slabega poslovanja borzne hiše, kajti sredstva strank so skladno z zakonom ločena od premoženja družbe in v tem smislu varna. Naložbene politike strank prilagajamo razmeram na trgu predvsem s spreminjanjem deležev sredstev, naloženih med različne finančne produkte. V turbulentnih časih in negativnem trendu na trgih se poveča delež denarnih sredstev oziroma denarju podobnih instrumentov (depoziti). Poleg tega v trenutnih razmerah v portfeljih povečujemo delež defenzivnih naložb - naložb, katerih donosi so manj povezani z donosi trga in tako manj odvisni od splošnega cikla v gospodarstvu,« odgovarjajo v KD Group.

Trenutna kriza na kapitalnem trgu je po njihovi oceni priložnost za ce-

TRENTNA KRIZA NA KAPITALSKEM TRGU JE SEVEDA LAHKO PRILOŽNOST ZA CENEJŠE NAKUPE. KLJUB TEMU PA JE TEŽKO OCENITI, KOLIKO ČASA BO KRIZA TRAJALA IN KAKŠNE BODO NJENE POSLEDICE.

jo razloge za sedanjo finančno krizo.

Zase pa navajajo, da tržijo tudi zavarovalne produkte, »ki strankam omogočajo različno stopnjo varnosti višine njihovih vplačanih sredstev v času trajanja zavarovanja in ob dožitju«. Na podlagi razmer na svetovnih finančnih trgih in pričakovanja v prihodnosti, so letos ponudbo življenjskih zavarovanj razširili z dvema naložbenima zavarovanjema z mesečnim plačilom premije. Naložbena zavarovanja so po njihovih zagotovilih oblika naložbe, v katero je pametno vlagati tudi v času negativnih trendov na finančnih trgih. »Obdobja nizkih vrednosti enot premoženja (VEP) so lahko dobra priložnost za rast premoženja na naložbenem računu. To še posebej velja za obročna zavarovanja, ko posameznik redno, mesečno vplačuje iste zneske v izbrani investicijski sklad. Tako takrat, ko so vrednosti enot premoženja nižje, za isti znesek dobi večje število enot, kar se potem obrestuje, ko začnejo vrednosti spet rasti,« pravijo na Triglavu.

»Trenutna negotovost na finančnih trgih je povzročila, da je veliko ljudi prestrašenih. Ko prevladujeta strah in negotovost med posameznimi investitorji, se povpraševanje po tovrstnih

ženja po najvišji vrednosti enote v garancijskem obdobju. Zavarovanci lahko aktivno upravljajo svoje premoženje tako, da lahko spremenijo naložbeno strategijo. Dokazano in tudi priporočeno je, da se v času nestabilnih razmer na kapitalnih trgih ljudje odločajo za sklepanje varnih oblik varčevanja in naložb. Trenutno kljub finančni krizi ne čutimo večjih sprememb pri povpraševanju,« pravijo v Generaliju.

IZKORISTITI PANIKO SEBI V PRID?

V Skupini KD Group svojim strankam svetujejo, naj paniko na delniških trgih poskušajo izkoristiti sebi v prid tako, da v okviru svojih zmoglosti povečajo naložbe recimo v delniške trge, saj so delnice prvovrstnih podjetij zaradi razprodaje na delniških trgih na zgodovinsko nizkih tržnih vrednostih. »Z investiranjem v času nizkih vrednotenij si ustvarimo dobro osnovo za ustvarjanje nadpovprečnih donosov v prihodnosti, do katerih pridemo, ko se delniški trg normalizira in začne ponovno rasti,« pravijo. V tem trenutku so, trdijo, dobra naložba tudi naložbena življenjska zavarovanja. Kakšna so jamstva za naložbe, ki jih imajo ljudje v različnih produktih,

nejše nakupe, težko pa je oceniti, koliko časa bo ta trajala in kakšne bodo njene posledice. Zato kratkoročnim vlagateljem odsvetujejo naložbe v tvegane delniške sklade. Priporočajo jim varnejše naložbe. Sedanje dogajanje na kapitalnem trgu bo vsekakor spremenilo odnos do tveganja in načina varčevanja Slovencev, so prepričani v Skupini KD Group. »To ne pomeni, da bomo varčevali manj, ampak da bomo varčevali veliko bolj previdno. Vlagali bomo kratkoročno in bolj varno ter dolgoročno in bolj razpršeno. Takšne spremembe v načinu obnašanja vlagateljev smo že zaznali, saj so tisti, ki bodo v kratkem potrebovali denar, del sredstev ali večino že prenesli v bolj varne sklade, tisti, ki pa vlagajo dolgoročno, vlagajo tudi v današnjih razmerah. Naj omenimo, da smo septembra beležili rekordno prodajo naložbenih zavarovanj, z zajamčenim izplačilom ob izteku zavarovanja ali brez njega. Zavedamo se, da je kratkoročna izguba na delniških trgih boleča, vendar bodo tisti, ki bodo vztrajali v teh naložbah ali celo izkoristili sedanjo nizka vrednotenja za dodatne nakupe, na dolgi rok ustvarili zgodovinsko nadpovprečne donose,« so optimistični v Skupini KD Group.

○

NLB InterFinanz

Vaši partnerji
za financiranje
mednarodne
trgovine

Vem zakaj.

- Odkup in prodaja izvoznih terjatev
- Direktno financiranje uvozno/izvoznih poslov
- Prezem specifičnih deželnih tveganj
- Predizvozno financiranje
- Uvozni, izvozni in domači faktoring
- Finančno in komercialno posredništvo in svetovanje

www.nlbi.ch

NASVETI STROKOVNJAKOV

Kako naj potrošniki v času finančne in gospodarske krize ravnajo s svojimi prihranki? Naj jih imajo doma ali v banki? Kako naj ravnajo z delnicami? Sta zlato in srebro ta trenutek res najvarnejši naložbi? Se je v obdobju recesije pametno zadolževati? Na katere pasti naj bodo ljudje pozorni pri najemu bančnega posojila?

»Za delnice namenite samo presežek denarja«

Goran Spasenić, borznik

»Ob pričakovanju konca sveta se v zlato spleča vlagati le, če nameravaš z zlato palico udariti po glavi sosedu in mu vzeti njegovo konzervo. Drugače pa je vprašanje, kdaj bodo teorije o 'pomanjkanju' zlata meso postale, čez pet ali sto let ... Če predvidevamo, da sedanja finančna kriza ne pomeni konca sveta, potem je z delnicami pametno ravnati tako, kakor bi z njimi ravnali sicer. Svetujem, da se za delnice namenja samo presežek denarja in da se nikoli ne kupujejo na kredit. Ta hip je veliko delnic poceni, a tudi veliko dragih – toda tako je vedno, tudi v najboljših časih. In spet, kot vedno, je pametno kupovati delnice, katerih vrednost bo verjetno čez čas (ne jutri) zrasla, in prodajati tiste, katerih vrednost bo verjetno padla. Če malo karikiram, lahko rečem, da sta trenutno »poceni« tako hrvaški Adris kot tudi ameriški General Motors. Adris je mogoče nakupna priložnost, ker bodo ljudje v bližnji prihodnosti 'kadili kot nori'. GM pa enostavno pretirano spominja na TAM, da bi se ob prodaji preveč spraševal po ceni. Danes nismo leta 1929 in recesija verjetno ne bo trajala petnajst ali trideset let. Če pa bo, bodo bralci tako ali tako pozabili, kdo jim je kaj svetoval. Predvsem pa: Douglas Adams velja.«

»Denar v nogavici ne prinaša nič – lahko pa ga odnesejo tatovi«

Dr. Ivan Ribnikar, član sveta Banke Slovenije

»Najtežje bo tistim, ki nimajo prihrankov v kakšni finančni obliki in bodo na primer izgubili službo, vendar je videti, da ti niso zanimivi. Za tiste, ki imajo prihranke v finančni obliki, je najbolje, da jih pustijo tam, kjer jih imajo. To seveda velja, če ne potrebujejo denarja, sicer pa je bolje za nekaj časa odložiti nakup kakšnih trajnejših dobrin, če na primer varčujejo za ta namen. Vrednostni papirji se ne prodajajo, če ni nuje, v razmerah, ko je njihova cena, upajmo tako, blizu dna. Najbolje jo bodo odnesli tisti, ki so imeli in imajo prihranke v obliki bančne vloge. Donosnost zlata ali česa podobnega je samo v povišanju njegove cene. Ker je cena že zelo visoka, v prihodnje verjetno ni pričakovati kakšne donosnosti. Bančna vloga ne prinaša prav dosti, vendar je varna in nekaj le prinese. Denar v nogavici ne prinaša nič – lahko pa ga odnesejo tatovi. Kljub nizkim obrestnim meram centralnih bank, ki bodo verjetno še nižje, aktivne obrestne mere, to je obrestne mere za posojila, bank niso nizke. Ukrepi centralnih bank, to je zniževanje njihovih obrestnih mer bankam, se za zdaj ne prenašajo na bančna posojila. Dilema, ali se zadolžiti po trdni ali po spremenljivi bančni obrestni meri, pa mora po premisleku rešiti vsak sam.«

»Prihranke razpršite«

Dr. France Križanič,

finančni minister

»V času finančne krize je pomembno presoditi, kdaj je dosegla dno, in takrat kupiti podcene delnice. Splošno vzeto velja, da moramo plasma svojih prihrankov razpršiti, in v tem okviru ne kaže prodajati tistega dela, katerega cene so najbolj padle. Trenutno je povečevanje deleža, ki ga imajo v plasmajih naših prihrankov dragocene kovine, zelo tvegano.«

»Prihranke je najbolje imeti v denarju, vezane pri banki«

Dr. Peter Groznik, KD Group

»Treba je znova narediti bilanco premoženja, pogledati, kakšni bodo denarni tokovi v prihodnje, malce zategniti pas in verjetno ponovno ovrednotiti premoženjske cilje in poti za doseg teh ciljev. Prihranke je najbolje imeti v denarju, vezane pri banki, in to približno toliko, kolikor potrebujemo za znane izdatke za prihodnja tri leta. Preostanek se lahko nameni tudi za bolj tvegane in potencialno donosnejše naložbene oblike. Zlato in druge drage kovine naj sestavljajo manjši del celotnega premoženja. Drage kovine same po sebi ne prinašajo denarnih tokov tako kot na primer delnice ali obveznice, so pa njihovi donosi nizko korelirani z na primer delnicami in nam zato lahko pomagajo pri doseganju pozitivnih učinkov razpršitve premoženja. Delnice so pri zgodovinsko nizkih vrednotenjih, zato dolgoročno usmerjenim vlagateljem predlagamo, da se odločijo za časovno razporejene nakupe. Treba se je tudi zavdati, da so delniški trgi vnaprejšnji kazalci gospodarskega dogajanja. Padejo pred začetkom recesije in tudi opomorejo si pred njenim koncem. Na konec recesije je zato pametno počakati dobro poinvestiran. Zadolžimo se lahko za nujne stvari in v obsegu, ki nam ga omogočajo redni dohodki. Pri najemu posojil je treba biti pozoren predvsem na skupen strošek posojila in na morebitna valutna in obrestna tveganja.«

»V času krize je bolje biti konservativnejši«

Branko Drobnak, predsednik

uprave Skupine Poteza

»Ljudem svetujem, da živijo v skladu z globlino svojega žepa. Naj ne trošijo več, kot zaslužijo, in naj se ne zadolžujejo tako, da bi si jutri ogrozili eksistenco. Avto, hišo ali stanovanje naj si kupijo v vrednosti, ki bo v skladu z njihovimi prihodki. Naj ne kupujejo luksuznih dobrin, ker jim bo jutri cena padla. Prihranke je modro plemeniti z nakupom obveznic ali z bančnimi depoziti. Tistim pa, ki imajo veliko prihrankov in si želijo višje donose od obrestnih mer, svetujem, da začno kupovati delnice vodilnih slovenskih podjetij, ker so te danes res poceni.

Zlato in srebro sta med najbolj špekulativnimi kovinami, zato to ni posel za povprečnega vlagatelja, ampak za velike mačke, ki se igrajo z milijardami. Za potrošnike, ki se zadolžujejo v skladu s svojimi prihodki in ki vedo, da so njihovi prihodki stabilni, je sprejemljiva zadolžitev v višini dvajsetih do tridesetih odstotkov prihodkov. Ker bodo obrestne mere ali stroški posojil nemirni, moramo biti pri obsegu zadolžitve previdni in izračunati, kolikšna je zgornja meja zadolžitve, ki jo družinski proračun še prenese. V času krize je bolje biti konservativnejši. Pa še nekaj: potrošniško posojilo je pametno najeti v isti valutni, kot so naši prihodki, da se izognemo valutnemu tveganju.«

»Zlato in srebro ta trenutek nista najvarnejši naložbi«

Ani Klemenčič, Gorenjska borznoposredniška družba

»Nasvetov, kako ravnati v kriznih časih, je bilo v zadnjem obdobju povsod polno, celo predavanja in seminarji na to temo se zelo dobro prodajajo. Menim, da je vsaka kriza za koga priložnost in zmagovalci bodo tisti, ki bodo to priložnost znali prepoznati in seveda izkoristiti sebi v prid. Treba je biti prilagodljiv, hitro učljiv in prodoren. Vsak naj pri sebi preveri, kakšen je zanj najslabši možni scenarij, in ugotovi, kako bi lahko karkoli izboljšal in spremenil v bolj pozitivno smer. Vsak pri sebi naj poskrbi, da bo imel prihranke ustrezno razpršene: med nepremičnine, vrednostne papirje in denar. Seveda je mogoče tudi pri izbiri vrednostnih papirjev vplivati na tveganost, saj obstajajo vrednostni papirji, ki so ta trenutek tako rekoč skoraj brez tveganja, na primer državne obveznice, in zelo tvegani, kjer je tudi verjetnost višjih donosov večja. Če se ne čutijo dovolj suverene, se vedno lahko obrnejo na strokovnjaka, a ne kateregakoli, pač pa naj bodo izbirčni in naj se prej tudi malo pozanimajo. Pri tem je vedno pametno upoštevati načelo, da je bolje stopiti k strokovnjaku in da tisti, ki pridejo na dom, že vedo, zakaj to delajo. Doma je v denarju dobro imeti toliko, kolikor se potrebuje za sproti. Drugo bi bilo zdaj najbolje investirati v obveznice (prinašajo okoli šestodstotni donos), ki jih je kadarkoli mogoče prodati in kupiti delnice, če se človek tako odloči. Modro je tudi postopoma kupovati delnice podjetij, ki poslujejo stabilno in nadpovprečno. Pri nas na primer Krka in Aerodrom. Zlato in srebro ta trenutek nista najvarnejši naložbi. Kar poglejte, koliko sta v zadnjem času izgubila. Če ljudje delnice imajo in niso zadolženi, naj počakajo in kupujejo. Je v času recesije pametno najeti bančno posojilo? Odvisno, za kaj. Če zaradi tega zastane investicija, ki bi sicer prinašala donos, večji od obresti, potem je seveda zelo pametno najeti posojilo. Potrošnik naj bo pri najemu bančnega posojila pozoren na višino obresti in stroškov, na ročnost in višino. Na to, ali bo zmožen brez posebnih odrekaj plačevati anuiteto.«

BORUT KRAJNC

Denar je na varnem. Sprostite se.

NLB Depozit

Imate prihranke ali večje zneske denarja in jih želite varno naložiti?

NLB Depozit je v vseh časih **najbolj varna in zanesljiva naložba**. Obrestne mere so ugodne – že za vezave od 31 dni naprej. Za daljša obdobja vezave pa vam ponujamo še ugodnejše. Pozanimajte se o višini obrestnih mer v NLB Poslovalnicah.

Če boste nujno potrebovali svoj denar, medtem ko bo vezan, vam nudimo različne možnosti financiranja po ugodnih pogojih.

Vem zakaj.

PREVIDNO PRI ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJIH

V naložbena življenjska zavarovanja boste letos vplačali okoli 280 milijonov evrov. Toda ni nujno, da se boste tako najboljše življenjsko zavarovali. Zavarovalnice imajo tudi boljše rešitve, a jih skrivajo.

V NOVEMBRSKI ŠTEVILKI PREBERITE ŠE:

- Izkoristite bančno stisko • Za stanovanja na dražbah se tepejo • Kako obdržati službo
- Sanjski donosi ali nateg stoletja: Finanzen Forex 3.del • Trgi v razvoju – priložnost ali past?
- PRILOGA PIN: • Kako bo recesija krojila cene avtomobilov • 9 nasvetov za cenejšo vožnjo

Cena ene številke je 4,90 EUR,

ob plačilu naročnine za leto dni pa lahko izkoristite do **25% POPUSTA!**

Posebna ponudba za vse naročnike poslovnega dnevnika Finance: Ob naročilu na Moje finance in plačilu naročnine za leto dni, boste prvi dve številki Mojih financ prejeli brezplačno (Prejmete 13 številke, plačate 11).

Za naročilo pokličite brezplačno številko **080 15 80** ali obiščite www.finance.si/mf-narocam

"POTREBUJEMO REDEFINICIJO NAŠEGA ŽIVLJENJSKEGA SLOGA"

Urša Marn, foto Borut Krajnc

Boštjan Krisper, svetovalec za finančne storitve pri Zvezi potrošnikov Slovenije

V Sloveniji že nekaj let naglo narašča število (pre)zadolženih prebivalcev. Koliko državljanov dejansko živi na robu bankrota?

Na to vprašanje je, žal, nemogoče odgovoriti, ker so znane le kumulativne številke. Mnogokratnik med dolgom gospodinjstev pri bankah in mesečnimi dohodki iz dela je do konca leta 2007 narasel na 8,2. Povprečno slovensko gospodinjstvo 22 odstotkov svojega mesečnega prejemka nameni odplačilu bančnih posojil. Rast obremenjenosti je skrb zbujujoča in se bo najbrž nadaljevala. Da bi se v Sloveniji uspešno spoprijeli s problemom čezmerne zadolženosti, bi bilo treba spremljati, katere družbene skupine se najbolj zadolžujejo, iz katerih razlogov in katere oblike zadolževanja najbolj prispevajo k rasti dolgov posameznika in k izgubi nadzora nad dolgovi. Šele potem bi bilo mogoče prezadolženost sistemsko zmanjševati in ustrezno blažiti njene posledice. Volje za takšen način reševanja problema, ki je v Sloveniji zdaj zelo pomemben, žal ni mogoče zaznati.

Zadolženost v Sloveniji je v primerjavi z zadolženostjo v drugih članicah EU vendarle precej nižja.

To drži. Trenutno dosega dobrih 30 odstotkov BDP, povprečje v EU pa je okrog 60 odstotkov. A treba je poudariti, da je delež zadolženosti pri nas od leta 2005 narasel za več kot polovico, delež varčevanja v BDP pa se vztrajno zmanjšuje. Intenzivno zadolževanje zadnjih let je skrb zbujujoča in povečuje ranljivost potrošnikov v času gospodarske recesije.

Bo potrošništvo kot ideologija zaradi sedanje finančne in gospodarske krize vsaj za nekaj časa usahnilo?

Zdaj je opaziti zmanjšanje rasti zadolževanja, predvsem zaradi dražjih posojil in zaostrenih pogojev odobravanja posojil. Banke so za-

dnje mesece postale previdnejše, potem ko so zadnjih nekaj let kredite zelo velikodušno odobravale in potrošnike dejavno spodbujale k pogosto tveganemu in povsem neprimernemu zadolževanju. Najmanj se je rast zadolževanja zmanjšala pri stanovanjskih posojilih, kar kaže na pomanjkanje alternativ zadolžitvi za nakup stanovanja posebej za mlade družine. Praktičen neobstoj najemniškega trga v Sloveniji potrošnike sili v najem ta hip zelo dragih posojil. Najemanje kreditov za potrošniške dobrine bo v času gospodarske krize predvidoma manj intenzivno. Zdaj pa je pravi trenutek za presojo tveganosti oblik zadolže-

nekako uredilo v prihodnosti. Dokler države finančno izobraževanje potrošnikov ne bo zanimalo, dokler na našem finančnem trgu ne bo nadzora nad zavajajočimi in neodgovornimi praksami kreditiranja in soodgovornosti posojilodajalcev za osebne bankrote, se bo položaj, ki se ga šele začenjamo zavedati, še poslabševal.

Kako množični so bankroti zaradi sedanje krize po posameznih državah, tudi v Sloveniji?

Po številkah, s katerimi razpolagamo, je v Nemčiji lani za postopek osebnega stečaja zaposlilo 105 tisoč potrošnikov, v Veliki Britaniji pa več kot 120 tisoč. Položaj se z začetkom

prinaša. Težave, s katerimi se spoprijemamo danes, so, žal, veliko globlje. Svetovni gospodarski sistem temelji večidel na čezmerni potrošnji, nepremišljenem zadolževanju in preobremenjevanju okolja. Takšna potrošnja je s finančnega in tudi z ekološkega vidika preprosto nevdržna. Treba se je vprašati, kako promovirati drugačne sisteme potrošnje, ki so sprejemljivi za potrošnike in planet, obenem pa kljub temu omogočajo gospodarsko rast, ki je ključna za odpravo revščine in socialne neenakosti. Nov svetovni finančni red, o katerem pravkar odločajo svetovni državniki, je le majhen del problema, s katerim se spo-

V PRETEKLIH LETIH SE JE RAZBLINIL MIT O VEČNI BLAGINJI, PRAV TAKO OGLAŠEVALSKI MIT O LAHKIH IN HITRIH KREDITIH, KI SE ODPLAČUJEJO KAR SAMI OD SEBE. TEM PRAVLJICAM SO NASEDLI POTROŠNIKI IN TUDI BANKE SAME.

vanja, ki niso povezane z nakupi stanovanj in drugih nujnih dobrin. Živimo v času, ko je odgovornost za finančno vzdržno življenje in varno starost tako rekoč popolnoma prešla na posameznega potrošnika. Uspešnost posameznika pri uresničevanju te strategije je odvisna od njegove finančne izobraženosti in informacij, ki jih ima potrošnik o primernosti različnih finančnih storitev za svoje potrebe. Slovenija je pri zagotavljanju finančne izobraženosti potrošnikov na samem repu EU, hkrati pa primanjkuje sredstev za zagotavljanje neodvisnih informacij o financiranju in trajnostni potrošnji. To praznino izkoriščajo ponudniki s propagiranjem načina življenja, v katerem je vse treba imeti takoj, financiranje pa se bo že

recesije še zaostruje. Za Slovenijo podatkov, žal, nimamo.

Potrošništvo ima neki smisel. Če ga ne bi bilo oziroma če bi bilo skrčeno le na nakup najnujnejših življenjskih dobrin, bi se proizvodnja tako rekoč ustavila.

Smisel potrošništva sega od zagotavljanja najnujnejših življenjskih dobrin do kakovosti življenja, ki si jo definira vsak zase. V času gospodarskih kriz se potrošniki omejijo na nakupovanje najnujnejšega, to pa krizo še dodatno poglobi. Pomembno je, da država in svetovna skupnost potrošnikom verodostojno pokažeta, da si res prizadevata za hitro prebroditev gospodarskih težav, hkrati pa naredita vse, kar je v njihovi moči, da bi jih zavarovala pred socialnimi tveganji, ki jih kriza

prijemamo. Potrebujemo redefinicijo našega življenjskega sloga in razvoja nasploh.

Kako naj potrošnik ravna s svojimi prihranki v času recesije? Naj jih ima spravljene doma ali lahko še vedno zaupa bankam?

Glede na pred kratkim sprejeto novo zakona o bančništvu, po kateri država do konca leta 2009 jamči za vse naše bančne vloge, so banke vsekakor dovolj varne. Država in centralna banka bankam pomagata tudi s poroštvi in krediti, tako da so bojazni najbrž pretirane. Pričakujemo pa, da banke omenjenih ukrepov ne bodo razumele kot razbremenitev odgovornosti pri upravljanju tveganj v sedanjih razmerah na finančnih trgih. Naloga bank je v okviru svojih zmogljivosti omogoča-

INTENZIVNO ZADOLŽEVANJE ZADNJIH LET JE SKRB ZBUJAJOČE IN POVEČUJE RANLJIVOST POTROŠNIKOV V ČASU GOSPODARSKE RECESIJE.

ti potrebno financiranje gospodarstva in potrošnikov, ne pa le skrbeti za ohranjanje svojih dobičkov s predragimi posojili.

Na kaj naj bo potrošnik pozoren, če v času krize najema posojilo?

Še temeljiteje mora presoditi tveganje, da se v času mogoče dolgotrajne krize njegov osebni dohodek zniža ali pa da celo izgubi delo. Če je to tveganje realno, je najem kredita lahko izredno tvegan in ga ne priporočamo. Pri ZPS menimo, da se v

tem trenutku več potrošnikov bolj ukvarja z vprašanjem, kako poravnati dosedanje kreditne obveznosti. Visoka inflacija in rast referenčnih obrestnih mer sta veliko potrošnikov v minulem letu že spravila v težaven položaj, ki narekuje železno finančno disciplino. Prihajajoča recesija bo sedanje razmere mogoče še dodatno zaostрила. V preteklih letih se je razblinil mit o večni blaginji, prav tako oglaševalski mit o lahkih in hitrih kreditih, ki se odplaču-

jejo kar sami od sebe. Tem pravljicam so nasledli potrošniki in tudi banke same.

Kako ravnati, če imaš naložbo v vrednostnih papirjih?

To je odvisno od osebnega položaja potrošnika, namena njegove naložbe in stopnje njenega tveganja. Pri naložbah, kjer je tveganje primerno razpršeno, je v času krize pomembno potrpljenje. Zaradi velike zmede na finančnih trgih je veliko podjetij, izdajateljev vrednostnih papirjev,

podcenjenih, borze pa se odzivajo iracionalno. Izstop iz dolgoročne naložbe v vrednostne papirje brez natančno določene alternative ni optimalen, povezan pa je tudi z visokimi stroški in davki.

Je v času krize pametno kupovati vrednostne papirje? Borzni posredniki pravijo, da se delnice splača kupovati, ko so na dnu.

Pa mi najдите borznega posrednika, ki bo vnaprej vedel, kje je dno ... Takšni razmisleki so primerni predvsem za ljudi s precejšnjim premoženjem, ki imajo varnost v starosti že zagotovljeno. Za povprečnega potrošnika je najpomembnejše, da ravna v skladu s svojo osebno varčevalno strategijo, ne pa z reklamami ponudnikov. Na podlagi motiva varčevanja je treba ugotoviti, koliko bi radi prihranili in koliko sredstev smo v skladu s svojim življenjskim položajem zmožni vložiti. Staviti vse na enega konja, je nič več kot špekulacija, treba pa se je odločiti o stopnji tveganja, ki smo ga pripravljeni in zmožni prevzeti. Velike donose lahko pričakujemo le, če smo pripravljeni nase prevzeti tveganje velike izgube. Natančno načrtovanje dolgoročne naložbe je pomembnejše od trenutka vstopa na trg. Optimistično oglaševanje ponudnikov pa je treba jemati z veliko rezervo, saj se ti čez leto dni svojih obljub ne spomnijo več, provizije pa so si že zagotovili.

Kaj pa nakup zlata in srebra? Nekateri strokovnjaki trdijo, da je to najvarnejša naložba.

Najbrž to trdijo tisti strokovnjaki, ki zlato in srebro prodajajo. V Sloveniji je nasploh težava, da svetujejo le tisti, ki so povezani s prodajo, njim pa je težko zaupati, saj imajo svoje interese. Nujno potrebujemo neodvisno finančno svetovanje in izobraževanje, da bi izboljšali odločanje potrošnikov na tem področju in preprečili, da bi se bili prisiljeni odločati na podlagi reklamnih ponudb. Država je s svojo odločitvijo, da bodo pokojnine zagotavljale le še socialno varnost, odgovornost za primeren standard v starosti prevzela na potrošnike. Obenem ni vzpostavila nikakršne podpore za potrošnike, ki se na prostem trgu odločajo med ponudniki kompleksnih storitev, ki jih je zelo težko razumeti. Takšno ravnanje države je skrajno mačehovsko in bo imelo resne posledice. Kar se plemenitih kovin tiče, je res, da zlato in srebro v času recesij in negotovosti na trgih lahko postaneta tako imenovani »safe haven«, nasploh pa njuna vrednost zelo niha. Za uresničitev osebne dolgoročne varčevalne strategije je ključna razpršitev tveganj. Za vlaganje samo v plemenite kovine je potrebnega veliko znanja, poleg tega pa tudi pripravljenost veliko izgubiti, zato je neprimerno za povprečnega potrošnika. ☉

PRIHAJA CUNAMI

Darja Kocbek

Vlade po vsem svetu so za bančne garancije, dokapitalizacije bank in neposredne odkupe gnilih posojil namenile več kot 3200 milijard evrov. Učinki še niso vidni.

Za reševanje bank, zavarovalnic in pokojninskih skladov, ki so se zaradi finančne krize znašli v težavah, so članice EU pripravile reševalne svežnje. Ti so sestavljeni iz dveh delov. Država bankam ponuja jamstva, da bi te spet začele dati posojila podjetjem za investicije, financiranje proizvodnje in razvoja. V Sloveniji so se poslanci državnega zbora odločili za ta jamstva nameniti do 12 milijard evrov za obdobje do konca leta 2010.

Po podatkih ministrstva za finance bo slovenskim bankam do konca leta 2009 zapadlo 7 milijard evrov posojil, ki jih bodo lahko refinancirale. Drugi del reševalnih svežnjev pa je dokapitalizacija z državnim denarjem in s tem začasno podržavljenjem bank, zavarovalnic in pokojninskih skladov zaradi slabih naložb, ki jih morajo odpisati.

Finančne ustanove imajo svoj kapital v različnih naložbah. Ker se je njihova vrednost zaradi padca tečaja delnic na borzah zmanjšala oziroma so del premoženja morale tudi odpisati, ker so ga naložile v slabe finančne instrumente, zdaj potrebujejo dodatni kapital. Ker tega kapitala na trgu ni, je priskočila na pomoč država oziroma davkoplačevalci. Kdo v Sloveniji potrebuje dokapitalizacijo in koliko, še ni znano.

Okvir za reševalne svežnje so za članice EU določili voditelji članic evroobmočja, ki so se 12. oktobra sestali na izrednem zasedanju v Parizu. Njihov predlog so nato povzela še preostale članice EU, formalno so ga potrdili voditelji vseh 27 članic EU na izrednem zasedanju evropskega sveta 15. in 16. oktobra v Bruslju. Avtor tega sistema reševanja finančnih ustanov je predsednik britanske vlade GORDON BROWN. Potem ko se je začel finančni sistem po propadu ameriške banke Lehman Brothers naglo sesuvati, je bilo treba zelo hitro najti rešitev.

Ker sistem reševanja posameznih institucij ni bil uspešen, je Brown za Veliko Britanijo predlagal splošen sistem reševanja bank. Ker se je tam

izkazal za uspešnega, je francoski predsednik NICOLAS SARKOZY kot predsedujoči svetu EU predlagal, da bi ga uvedli za celotno EU. Bistvena razlika med državami članicami je, da so se nekatere odločile, recimo Velika Britanija, da morajo banke obvezno vzeti garancijo in kapital od države, druge, recimo Nemčija, pa so se odločile za prostovoljni pristop. Okvir EU je v bistvu nabor ukrepov, vsaka država članica pa se sama odloči, katere ukrepe bo izbrala in kako jih bo uporabila.

ACKERMANA BI BILO SRAM SPREJETI POMOČ DRŽAVE

Za zdaj kaže, da je britanski pristop uspešnejši, saj se banke sicer pomoči do zadnjega otepajo, ker njihovim menedžerjem ne dišijo omejitve, ki jih takšna pomoč prinaša. Ena temeljnih omejitev je prepoved izplačevanja nagrad vodilnim in omejitev plače na največ 500 tisoč evrov na leto. V Nemčiji je spodbudil precej razprav predsednik uprave Deutsche Bank JOSEF ACKERMAN, ki je dejal, da bi ga bilo sram, če bi moral sprejeti pomoč države. S to izjavo je močno razjezil tudi kanclerko ANGELO MERKEL, kajti nobena banka ni hotela prva zaprositi za državno roko in se

za vloge v višini do 20 tisoč evrov. Potem ko je najprej Irska uvedla jamstvo za vse vloge, nato pa so ji po tekočem traku sledile še druge članice EU, so ministri za finance članic EU sklenili, da je treba v prvih dveh letih po sprejemu direktive, ki jo je evropska komisija že pripravila, to jamstvo povečati na do 50 tisoč evrov, v naslednjih dveh letih pa na do 100 tisoč evrov. Denar pa morajo varčevalci dobiti izplačan najpozneje v treh dneh. Dokler ne bo uveljavljena direktiva, ki jo je treba še sprejeti - o njej bodo odločali ministri za finance držav članic v okviru sveta za ekonomske in monetarne zadeve in poslanci evropskega parlamenta -, bodo veljali sklepi vlad o neomejenem varstvu za vsako državo članico posebej. Slovenska vlada je oktobra po zgledu drugih držav članic zagotovila neomejeno jamstvo za vse bančne vloge državljanov in majhnih podjetnikov, prejšnji teden pa je to potrdil tudi državni zbor. Vsako shemo za pomoč bankam in drugim finančnim institucijam, ki jo pripravijo in sprejmejo v državah članicah, mora potrditi evropska komisija. Ta preveri, ali so ukrepi, ki so predvideni, v skladu s pravili za državne pomoči. To velja

evrov. Francija je za reševanje svojih bank zagotovila 360 milijard evrov, Nizozemska 220 milijard evrov, Avstrija in Španija po 100 milijard evrov, Italija 40 milijard evrov. Slovenija je z 12 milijardami evrov zagotovila več kot recimo Madžarska in Belgija (po 5 milijard evrov) in manj kot Portugalska (20 milijard evrov).

JE KRIV EVRO?

DANIEL GROS, direktor bruseljskega inštituta za Evropske politične študije (CEPS), pravi, da je sedanja finančna kriza v Evropi posledica razvoja evropskega bančnega sistema po uvedbi evra. Majhno število bank se je povežalo v velike mednarodne bančne skupine, ki so očitno prevelike, da ne bi bile uspešne, a tudi prevelike, da bi jih »lahko rešila« ena sama nacionalna vlada. To samo po sebi ne bi povzročilo krize, če bi bile te institucije ustrezno kapitalizirane. Ob na splošno prijaznih razmerah na finančnem trgu v prvih desetih letih po uvedbi evra so regulatorji velikim evropskim bančnim skupinam dopustili, da so pridobile veliko moč. Zaradi tega so zašle v velike težave, ko so se razmere na finančnem trgu nenadoma poslabšale. Večina velikih bank je odvisna od denarja

S FINANČNO KRIZO SE JE KONČALO OBDOBJE ŠPEKULACIJ NA FINANČNIH TRGIH. BANKE IN ZAVAROVALNICE SE BODO MORALE SPET VRNITI K SVOJI OSNOVNI DEJAVNOSTI, SERVISIRANJU GOSPODARSTVA.

pustiti podržaviti, v prepričanju, da bodo tiste, ki bodo ostale zasebne, imele pomembno konkurenčno prednost.

Državljanke kot varčevalce in majhna podjetja pa so oblasti v državah članicah skušale pomiriti z zagotovitvijo, da država neomejeno jamči za vse njihove vloge v bankah, če katera banka propade. Do zdaj je bilo jamstvo na evropski ravni zagotovljeno

tudi za slovensko shemo, ki jo je potrdil državni zbor.

Vlade po vsem svetu so za bančne garancije, dokapitalizacije bank in neposredne odkupe gnilih posojil namenile več kot 3200 milijard evrov. V Evropi je največ, 571 milijard evrov, zagotovila Velika Britanija, Nemčija je na drugem mestu s 500 milijardami evrov in Irska na tretjem mestu s 400 milijardami

za kratkoročno financiranje, ki je na voljo na trgu. Ko je ta vir po propadu banke Lehman Brothers usahlnil, so se številne velike evropske banke znašle pred bankrotom, ker bi morale na hitro prodati premoženje, s čimer bi ustvarile velike izgube. Tovrstna kriza ob uvedbi evra ni bila predvidena.

Zmeda, ki je nastala, je pokazala, koliko težje je upravljati integriran

Naskok ogorčenih vlagateljev v sklade banke Woori v Seulu v Južni Koreji, 14. novembra letos

bančni trg, če ni fiskalne solidarnosti in obstajajo ovire pri nadzoru. Nemški finančni minister je prepričan, da ustanovitev evropskega sklada za reševanje bank, ker se je bal, da bi morala Nemčija plačevati za propade bank drugod. To stališče je veliko finančnih ministrov podprlo s trditvami »naše banke so varne«. Ta nepripravljenost za sodelovanje je privedla do ugotovitve, da je bančna kriza mogoča, kajti večje banke, katerih bilance so večje od BDP večjih članic EU, so »postale prevelike«, da bi jih lahko rešila ena sama nacionalna vlada. Finančni trgi so se zato znašli na robu panike. Zaradi tega je dogovor voditeljev držav članic o svežnju, ki predvideva dokapitalizacijo bank in jamstva za posojanje denarja med bankami, pravi ukrep, pravi Gros.

Evropski bančni sistem in nasploh finančni sistem bo po njegovih besedah poslej drugačen. Večina velikih bank je bila dejansko delno nacionalizirana. To so predvsem velike mednarodne bančne skupine, ki opravljajo nalogo »denarnih centrov« bank. Te banke so usmerjale denar od številnih majhnih bank, ki so imele presežke depozitov, k drugim, ki so denar potrebovale za kredite podjetjem in gospodinjstvom. Te velike skupine bodo zdaj morale omejiti svoje posle, ker so se dejansko zavedele tveganj, ki so jim izpostavljenе. Ker so evropske vlade izstavile črte z neomejeno garancijo, bi to tveganje dejansko moralo biti blizu nič, toda razmere, ki so jim bile priča v zadnjem času, jim bodo ostale v spominu, zato bodo poslej veliko bolj previdne, je prepričan Gros.

PODRUŽNICE V STISKI

Ključna sprememba na evropskih finančnih trgih je, da nacionalni politiki zdaj vendarle razumejo, kako velike so fiskalne posledice slabe regulative in nadzora. Države članice EU do zdaj namreč niso bile pripravljene prenesti pristojnosti za regulacijo bank na raven EU. Vlade zdaj ne bodo več skrbele samo za razvoj svojih nacionalnih šampionov, ampak bodo pripravljene sprejeti tudi bolj ostre mehanizme za zmanjševanje tveganj. To velja tudi za podružnice tujih bank. Podružnice bodo morale zagotoviti dovolj kapitala, da jih nesolventnost matere ne bo prizadela, in regulatorji bodo vztrajali pri mehanizmih, da bodo podružnice morale izpolniti svoje obveznosti na lokalni ravni, če bo njihova mati, ki je tuja banka,

finančno stabilnost. Ta sklad članice evroobmočja potrebujejo zato, da bo mogoče začeti izdajati evropske državne obveznice, ki bodo lahko konkurirale ameriškim. Obveznice, ki jih zdaj izdajajo posamezne države članice, tem obveznicam niso konkurenčne. Dokler skupnega sklada ne bo in ne bo evropskih državnih vrednostnih papirjev, evro ne bo postal rezervna valuta, v katero države po svetu nalagajo svoje rezerve.

NEMCI IN AVSTRIJCI KAŽEJO NA NOVE ČLANICE EU

Še pomembnejši razlog za ustanovitev evropskega sklada za finančno stabilnost je nov pritisk na banke zaradi finančnih težav nekaterih članic EU, ki niso v evroobmočju, je pa njihova valuta vezana na evro. To so zlasti baltiške države, nove članice iz

EU se po Grosovih besedah ne bo mogla ogniti odgovornosti za pomoč omenjenim državam, zato bodo potrebni veliki finančni viri. Te pa lahko EU zagotovi le s kakovostnimi državnimi obveznicami, kakršne so bile obveznice Brady, s katerimi so ZDA v 80. letih prejšnjega stoletja reševale finančno krizo v državah Latinske Amerike. Evropski sklad za finančno stabilnost bi olajšal tudi reševanje velikih nadnacionalnih bank, ki imajo težave z nacionalnimi reševalnimi shemami, saj se ne morejo sporazumeti, kdo je odgovoren za izgube, ki nastanejo v državah, kjer banka nima sedeža. Evropski sklad za finančno stabilnost bi moral imeti med 500 in 700 milijard evrov kapitala in bi izdajal obveznice z jamstvom držav članic. Takšne obveznice bi bile za investitorje

REŠEVALNI SVEŽENJ ZA BANKE NE BO DOVOLJ. NAREDITI BO TREBA ŠE NASLEDNJI KORAK. USTANOVITI JE TREBA EVROPSKI SKLAD ZA FINANČNO STABILNOST.

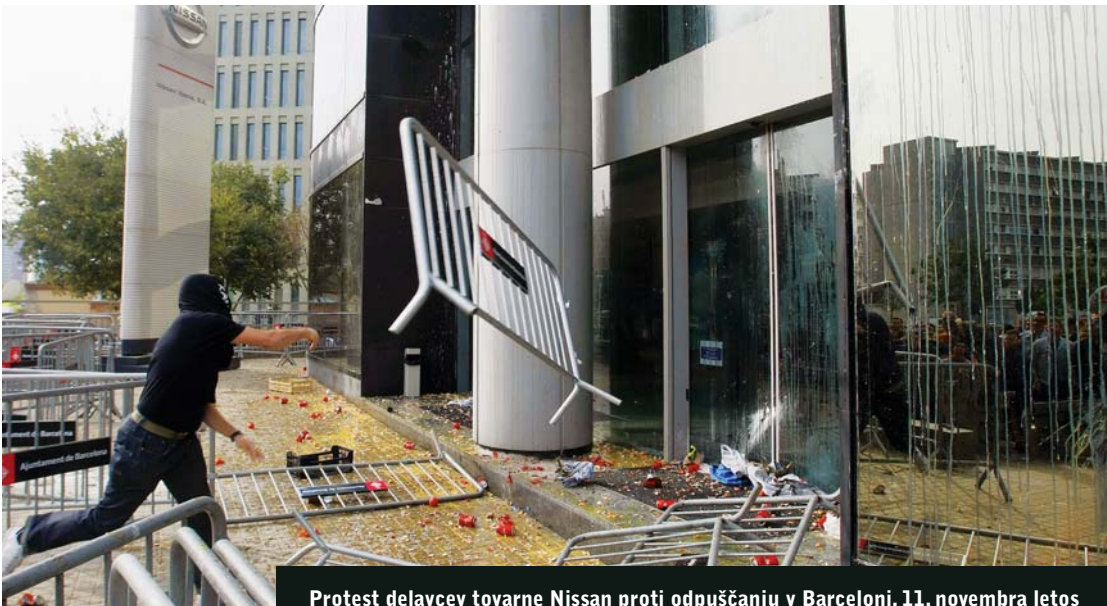
zabredla v težave. Evropski bančni trg bo zato ločen po nacionalnih mejah. Ker ima vsaka država članica različen načrt za reševanje bank, banke vsaj za nekaj časa ne bodo konkurirale med seboj.

Daniel Gros skupaj s STEFANOM MICCOSSIJEM, direktorjem rimskega inštituta Assonime, oblasti v članicah evroobmočja svari, da reševalni sveženj za banke ne bo dovolj. Morali bodo narediti še naslednji korak. Ustanoviti je treba evropski sklad za

Srednje Evrope, pa tudi nečlanici Turčija in Ukrajina. Madžarska je že bila tik pred bankrotom. Od evropske solidarnosti je v veliki meri odvisen tudi propadli islandski bančni sistem. Evropske banke imajo v teh državah za več kot 1500 milijard dolarjev terjatev. Če bodo morale ta kapital reševati, bodo potrebovale novo močno dokapitalizacijo. Izvedenec inštituta Bruegel ALAN AHEARNE pravi, da sta najbolj izpostavljeni Nemčija in Avstrija.

varna naložba. Daniel Gros skupaj s Stefanom Micossijem opozarja, da ustanovitev takšnega sklada ne bi pomenila, da bi morale večje in premožnejše države članice plačevati za napake drugih članic, ker ne bi ustvarjal izgub, ampak bi služil denar. Njegovi stroški bi bili precej manjši od stroškov nacionalnih skladov, ker bi pomagal stabilizirati evropski finančni sistem. Ta sklad bi lahko hitro ustanovili pri Evropski investicijski banki (EIB). Finančni mi-

Protest delavcev tovarne Nissan proti odpuščanju v Barceloni, 11. novembra letos

nistri in voditelji držav članic o ustanovitvi takšnega sklada še ne razmišljajo.

KDO JE SPLOH LASTNIK?

Da je takšen sklad potreben, se strinja Alan Ahearne, ne verjame pa, da bi se države članice zmogle dogovoriti, da bi vsaka vplačala v ta sklad glede na zmožnosti. Resna ovira za njegovo ustanovitev so tudi razlike v fiskalni politiki, prav na tem področju imajo zmeraj največ težav pri iskanju rešitev. Sedanji val krize se res oddaljuje, toda to še zdaleč ne pomeni, da je ta že končana. Ahearne navaja, da je bilo lani poleti, pred začetkom finančne krize, v članicah evroobmočja 33 bančnih skupin, ki so poslovale v več državah članicah. Njihovo premoženje je bilo vredno več kot 50 odstotkov vsega premoženja bank v EU. V več kot polovici članic EU je poslovalo 16 od 33 čezmejnih bančnih skupin.

O zavarovalnicah v okviru finančne krize tako rekoč ni govora, čeprav devetmesečni poslovni rezultati kažejo, da se težavam niso izognile. Nemška zavarovalnica Allianz je recimo v tretjem četrtletju imela za 2 milijardi evrov čiste izgube. Vodstvo družbe pojasnjuje, da so takšno izgubo zabeležili, ker se je zaradi svetovne finančne krize znižala vrednost njihovih naložb, hkrati pa so odpisali še vrednost svoje Dresdner Bank pred prodajo banki Commerzbank. Ameriška zavarovalniška skupina AIG je od ameriške vlade že zahtevala novih 40 milijard dolarjev pomoči.

DANES VSI POMAGAJO

Treba je povedati, da večina velikih nadnacionalnih bank v EU opravlja tudi zavarovalniške posle, so dejansko bančno-zavarovalniške skupine. Takšna skupina je recimo tudi belgijska KBC, ki je lastnica NLB. Tudi KBC je v tretjem četrtletju letos za-

radi visokih odpisov imela za 906 milijonov evrov izgube. Hkrati je morala v začetku meseca zaprositi tudi za pomoč belgijske države, ta bo izdala za 3,5 milijarde evrov obveznic, prek katerih bo postala solastnica KBC. Med slovenskimi zavarovalnicami Triglav pravi, da pomoči iz vladnega reševalnega svežnja ne potrebuje, na agenciji za zavarovalni nadzor pa razlagajo, da podatke od zavarovalnic o njihovi kapitalski ustreznosti v prvih devetih mesecih letos še čakajo. Na podlagi dosedanjih podatkov pa ugotavljajo, da imajo kapitala dovolj. Evropska komisija za zavarovalnice zaradi finančne krize ni pripravila novega zakonskega predloga. Ugotavlja, da bo za zagotovitev dodatnih garancij dovolj sprejetje predloga direktive Solventnost II, ki jo je pripravila lani poleti in o kateri v okviru sveta EU in evropskega parlamenta še potekajo pogajanja o kompromisnih rešitvah. Komisija je v

svojem predlogu predvidela, da bi morale zavarovalnice v prihodnje oblikovati rezervacije tudi za pokritje tržnih tveganj (na primer padec vrednosti nepremičnine, v kateri ima zavarovalnica naložen denar), kreditnih tveganj (če na primer tretja oseba ne more odplačati dolga) in tveganj poslovanja (za primer malomarnosti ali sistemske napake). Dodatni kapital bi morale zagotoviti za poplave, neurja, velike prometne nesreče. Pri pogajanjih pa se zatika pri predlogu za uvedbo nadzora na ravni EU, to naj bi bil kolegij nadzornikov, ki bi lahko nadziral zavarovalniško-bančne skupine, ki poslujejo v več državah članicah. Nekatere države članice so se do zdaj temu nadzoru krčevito upirale, a so zaradi finančne krize že precej popustile, ugotavlja evropski komisar za notranji trg CHARLIE MCCREEVY.

Evropska komisija je tudi predlagala, da bi zavarovalnice z novo direktivo zavezali, da bi morale objaviti precej več podatkov kot doslej, nov nadzornik skupine pa naj bi v tesnem sodelovanju z nacionalnim nadzornikom - v Sloveniji je nacionalni nadzornik Agencija za zavarovalni nadzor - preverjal, kakšno je dejansko ekonomsko stanje celotne zavarovalniške skupine.

Dolgoročne rešitve bo vsekakor treba najti za celoten finančni sistem. Znano in gotovo je že, da se je s finančno krizo končalo obdobje spekulacij na finančnih trgih. Banke in zavarovalnice se bodo morale spet vrniti k svoji osnovni dejavnosti, to je servisiranju gospodarstva. Denar bo moral dobiti spet svojo ceno, da se bo ljudem splačalo varčevati, ne zgolj trošiti na kredit. Donosi vlaganij v delnice bodo v prihodnje predvidoma bolj realni, odvisni od uspešnosti podjetij, ne od iznajdlivosti finančnikov pri izumljanju novih produktov, ki jih nihče ni več razumel. ☺

Enkratni depozit!

SAMO DO
1.12.2008!

• VEZAVA ZA 6 MESECEV
fiksna obrestna mera 5,50%

• VEZAVA ZA 13 MESECEV
fiksna obrestna mera 5,65%

• OD 1000€ DALJE

banka celje

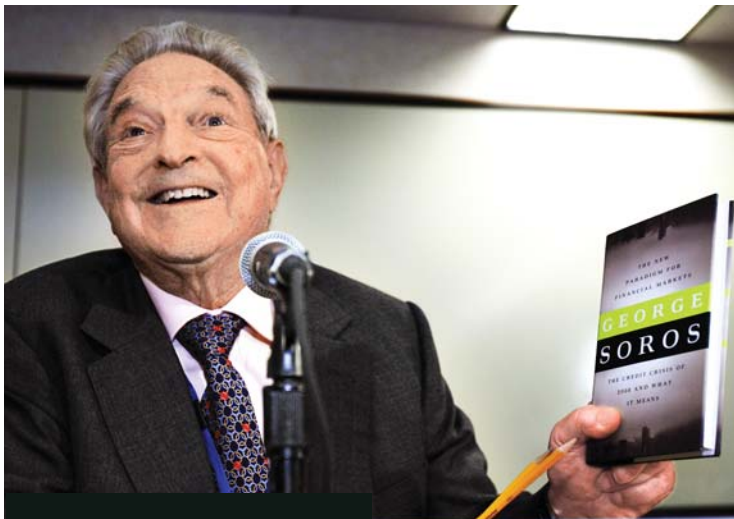
www.banka-celje.si

"TA KRIZA JE POSLEDICA 25 LET NAPAK"

Nathan Gardels, Global Viewpoint

George Soros, je finančnik, eden tistih, ki so liberalizirani finančni trg znali izkoristiti. Pred kratkim je izdal knjigo Nova paradigma finančnega trga: posojilna kriza 2008.

George Soros s svojo novo knjigo

“KITajska bo imela v lasti vse več sveta, ker bo svoje dolarske rezerve in ameriške vladne obveznice pretopila v oprijemljivo premoženje. S tem se bo spremenilo tudi razmerje moči. Prevesilo se bo v korist Azije. To je posledica ameriških grehov v preteklega četrta stoletja.”

Zaradi nizkih obrestnih mer, mednarodne likvidnosti in rahljanja predpisov se je 25 let verizno napihoval posojilni balon. Zdaj smo doživeli zlom. Se to ujema z vašo novo paradigmo za razumevanje financ?

Najhujšo krizo po 30. letih prejšnjega stoletja lahko razumemo le, če se zavedamo, da je nastajala v samem finančnem sistemu. Zanj ni kriv hud pretres, ki je porušil ravnovesje, kot bi lahko mislili zaradi prevladujoče paradigme, da trg sam uravnava neravnovesja, ki nastanejo. V resnici finančni trg spodkopavajo sami sebe, včasih se nagibajo k neravnovesju, ne silijo vedno v ravnovesje. Moja paradigma se od drugih razlikuje v dveh pogledih. Prvič, finančni trg niso izraz dejanskih gospodarskih temeljev. Pričakovanja posrednikov in vlagateljev jih vedno popačijo. Drugič, to popačenje na finančnih trgih lahko vpliva na temelje - to vidimo po napihnjenih balonih in zlomih. Navdušenje dviguje cene nepremičnin in spletnih podjetij, panika spodkopava

zdrave banke. Tej dvosmerni povezavi pravim povratnost. Tako v resnici delujejo finančni trg. Njihova nestanovitnost se zdaj širi na realno gospodarstvo in ne nasprotno. Skratka, razcveti, zlomi in napihnjeni baloni so finančnemu sistemu lastni. Pri sedanjih razmerah ne gre le za nepremičninski balon. Ta je zgolj sprožil precej hujši razpok, ki je posledica 25 let trajajočega veriznega kreditiranja, podkrepjenega s prepričanjem, da trg sami uravnava neravnovesja, ki nastanejo na njih. Države se morajo zavedati, da trg niso sposobni samouravnava. Ni dovolj, da po krizi počistimo. **Kako bi se bilo reševanja krize treba lotiti zdaj, ko je ameriška administracija končno začela ustrezno ukrepati?**

Nova administracija mora najprej vnovič kapitalizirati bančni sistem, in sicer s kupovanjem lastniških deležev v bankah. Drugič, z jamstvi je treba vnovič zagnati medbančna posojila. Nato je treba reformirati hipotekarni sistem v ZDA, omejiti

zaplombe upnikovega premoženja in spremeniti posojilne pogodbe, tako da vrednost posojila ne bo presegala vrednosti nepremičnine. Z omejevanjem možnosti za zaplombo zastavljenega premoženja bi ublažili zniževanje cen nepremičnin. V Evropi morajo odpraviti šibkost evra, in sicer z vzpostavitvijo varnostne mreže za tamkajšnje banke. Sprva so se temu upirali. In petič, Mednarodni denarni sklad mora poskrbeti za ranljive države na obrobju svetovnega finančnega sistema. Moral bi vzpostaviti finančno varnostno mrežo. Tudi tu se že premika.

In s tem bi krizo ustavili?

Začeli bi zdravljenje. Posledice krize namreč čuti realno gospodarstvo. Ta trenutek reševanje finančnega sistema ne bo preprečilo hude svetovne recesije. Ker v takšnih razmerah ameriški porabniki niso več motor svetovnega gospodarstva, mora ameriška administracija spodbuditi povpraševanje. Spoprijemamo se z grozljivimi izzivi globalnega segre-

vanja in odvisnosti od energije, zato bo morala nova Obamova administracija v morebitne načrte za spodbujanje gospodarstva vključiti tudi varčevanje z energijo, razvijanje alternativnih virov in gradnjo zelene infrastrukture. To bi lahko bil nov motor za svetovno gospodarstvo.

Bomo po viharju zagledali precej drugačno svetovno finančno pokrajino?

Ameriški vpliv bo popustil, to je že čutiti. V preteklih 25 letih so imele ZDA nenehno primanjkljaj na tekočem računu, Kitajska in države proizvajalke nafte pa presežek. Američani smo porabljali več, kot smo proizvedli. Ko smo si nabirali dolge, so si drugi s hranilnimi vlogami kopicili bogastvo. Kitajska bo imela v lasti vse več sveta, ker bo svoje dolarske rezerve in ameriške vladne obveznice pretopila v oprijemljivo premoženje. S tem se bo spremenilo tudi razmerje moči. Prevesilo se bo v korist Azije. To je posledica ameriških grehov v preteklega četrta stoletja. ☉

Kadarkoli in kjerkoli - Instant internet

Pogosto se zgodi, da smo ob trenutkih, ki so bistvenega pomena za uspeh našega dela in projektov, odsotni iz pisarne. Hitimo na sestanek, na poslovno kosilo ali pa smo na službenem potovanju. V tem času je nujno, da imamo možnost hitrega dostopa do interneta, ki nam omogoča komuniciranje z našimi poslovnimi partnerji ter dostop do potrebnih informacij. Največji slovenski mobilni operater Mobitel je pripravil popolno rešitev – Instant Internet.

Privlačna pločevinka Instant interneta kot svojo glavno obljubo postavlja takojšen in hiter dostop do interneta in intraneta, s tem pa zagotavlja tudi možnosti spremljanja poslovnih procesov v podjetju ter vsestransko komuniciranje s sodelavci in prijatelji. Mobitelov paket **Instant internet** vsebuje prenosni USB modem, ki omogoča hitrosti prenosa podatkov do **7,2 Mb/s**.

Ponudba po vaši meri

Mobitel je glede na vaše želje in tip poslovanja pripravil izbor različno zmogljivih podatkovnih naprav: USB-modeme za uporabo na namiznih ali prenosnih računalnikih ter podatkovne kartice, kjer lahko izbirate med standardom PCMCIA ali standardom PCI Express. Poleg tega Mobitel ponuja tudi prenosnik Asus Eee PC, ki je predstavnik ultra majhnih prenosnikov, namenjen uporabi internetnih aplikacij in storitev. Prav vse naprave omogočajo Mobitel HSDPA in megabitne hitrosti preno-

Instant internet deluje povsod, kjer je na voljo signal Mobitelovega omrežja in tudi v tujini.

Najpopolnejšo uporabniško izkušnjo pri uporabi interneta zagotavlja signal HSDPA, ki že danes pokriva več kot 70 odstotkov slovenskega prebivalstva, širokopasoven dostop pa omogočata tudi UMTS z 72-odstotno pokritostjo in EDGE, ki pokriva kar 90 odstotkov prebivalstva.

sa, ki zagotavljajo hiter in varen dostop do ključnih informacij.

Doma povsod

Z Instant Internetom je dostop do svetovnega spleta mogoč povsod, kjer je dosegljiv signal Mobitelovega omrežja in tudi v tujini v omrežjih Mobitelovih tujih operaterjev (roaming partnerjev).

Da si boste zagotovili optimalno uporabniško izkušnjo, lahko izberete Podatkovni bonus, dodatno kartico SIM brez mesečne naročnine, na katero vklopite enega izmed želenih paketov za paketni prenos podatkov. Pri Mobitelu so za vaše potrebe pripravili nabor treh različnih pa-

ketov: Internet M, Internet L ter Internet neomejeno, ki že vključujejo ustrezno količino brezplačnega prenosa podatkov.

Za najboljši izkoristek

Pozabite na izgubljene minute in evre, medtem ko pomembne informacije kar bežijo mimo vas. Instant internet je vedno tam ko ga potrebujete. Nikoli in resnično nikoli več si ne boste očitali prepozne odzivnosti in prepočasnega pretoka informacij. Ne bojte se. Situacije, v katerih vas bodo ključne informacije vašega poslovanja enostavno obšle, so preprosto zgodovina.

connect
TEHNIČNO
NAJBOLJŠE
OMREŽJE